

ÁZIA

Geografická poloha a členitosť

- z akkadského slova *asu*, tj. Zem východu, svitania. V staroveku bola názvom Ázia označovaná rímska provincia.

- najväčší svetadiel, tretina svetovej súše (29,7%)

- 44 410 000 km²

- okrajové body:

Najsevernejší bod pevniny: Čelúskinov mys (77° 43' s.š.) - Rusko

Najjužnejší bod pevniny: mys Buru (1° 25' s.š.) - Malajzia

Najvýchodnejší bod pevniny: Dežnevov mys (169° 40' z.d.) - Rusko

Najzápadnejší bod pevniny: mys Baba (26° 03' v.d.) – Turecko

Najsevernejší bod celého svetadielu: Arktický mys (81° 16' s.š.) - Rusko

Najjužnejší bod celého svetadielu: ostrov Roti (11° 00' j.š.) - Indonézia

Najvýchodnejší bod celého svetadielu: Rotmanovov ostrov (169° 02' z.d.) – Rusko

Najzápadnejší bod celého svetadielu: mys Baba (26° 03' v.d.) - Turecko

OHRANIČENIE ÁZIE

Hranica Ázie a Európy:

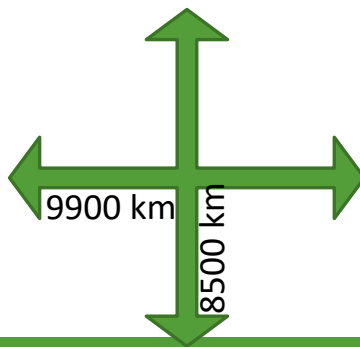
východné úpätie pohoria Ural, rieka Emba, severné pobrežie Kaspického mora, Kumo-Manyčská zníženina, Azovské more, Kerčský prieliv, Čierne more, prieliv Bospor, Marmarské more, prieliv Dardanely

Hranica Ázie a Afriky:

Suezská šija a Červené more

Hranica Ázie a Ameriky:

Beringov prieliv

Okolité oceány a moria:

- na severe **Severný ľadový oceán** (Karské more, More Laptevovcov, Východosibírske more, Čukotské more),
- na východe **Tichý oceán** (Beringovo more, Ochotské more, Japonské more, Žlté more, Východočínske more, Juhočínske more),
- na juhu **Indický oceán** (Arabské more, Červené more)
- na západe **Atlantický oceán** (Stredozemné more, Čierne more).

ÁZIA

Geografická poloha a členitosť

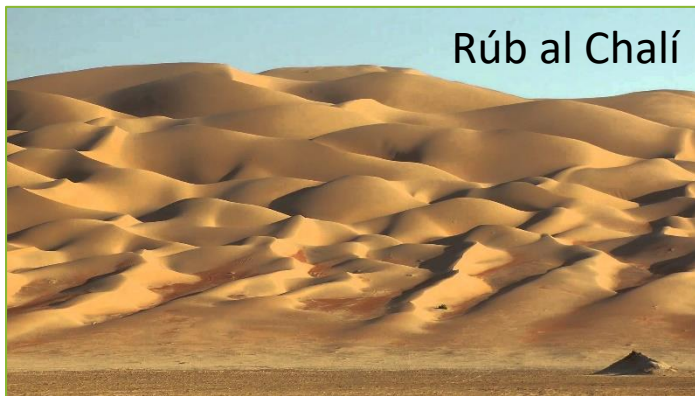
- vysoká horizontálna a vertikálna členitosť
- **polostrovy a ostrovy** – $\frac{1}{4}$ územia (polostrovy – Arabský polostrov, Predná India, Zadná India, Malá Ázia, Tajmýr, Kamčatka; **ostrovy a súostrovia** – Veľké Sundy, Japonské ostrovy, Filipíny, Malé Sundy, Moluky a i.)
- **nížiny** – $\frac{1}{4}$ územia
- najvyšší bod na Zemi (Mount Everest, 8 848 m)
- najnižší bod na Zemi (Mŕtve more, - 400 m)
- **pohoria**: Arménska vysočina, Kaukaz, Iránska vysočina, Hindúkuš, Pamír, Karakoram, Himaláje, Ťanšan, Altaj
- v centrálnej časti **náhorné plošiny** – Tibetská, Mongolská a i.
- východné pobrežie – vysoká sopečná činnosť

ÁZIA

Geografická poloha a členitosť

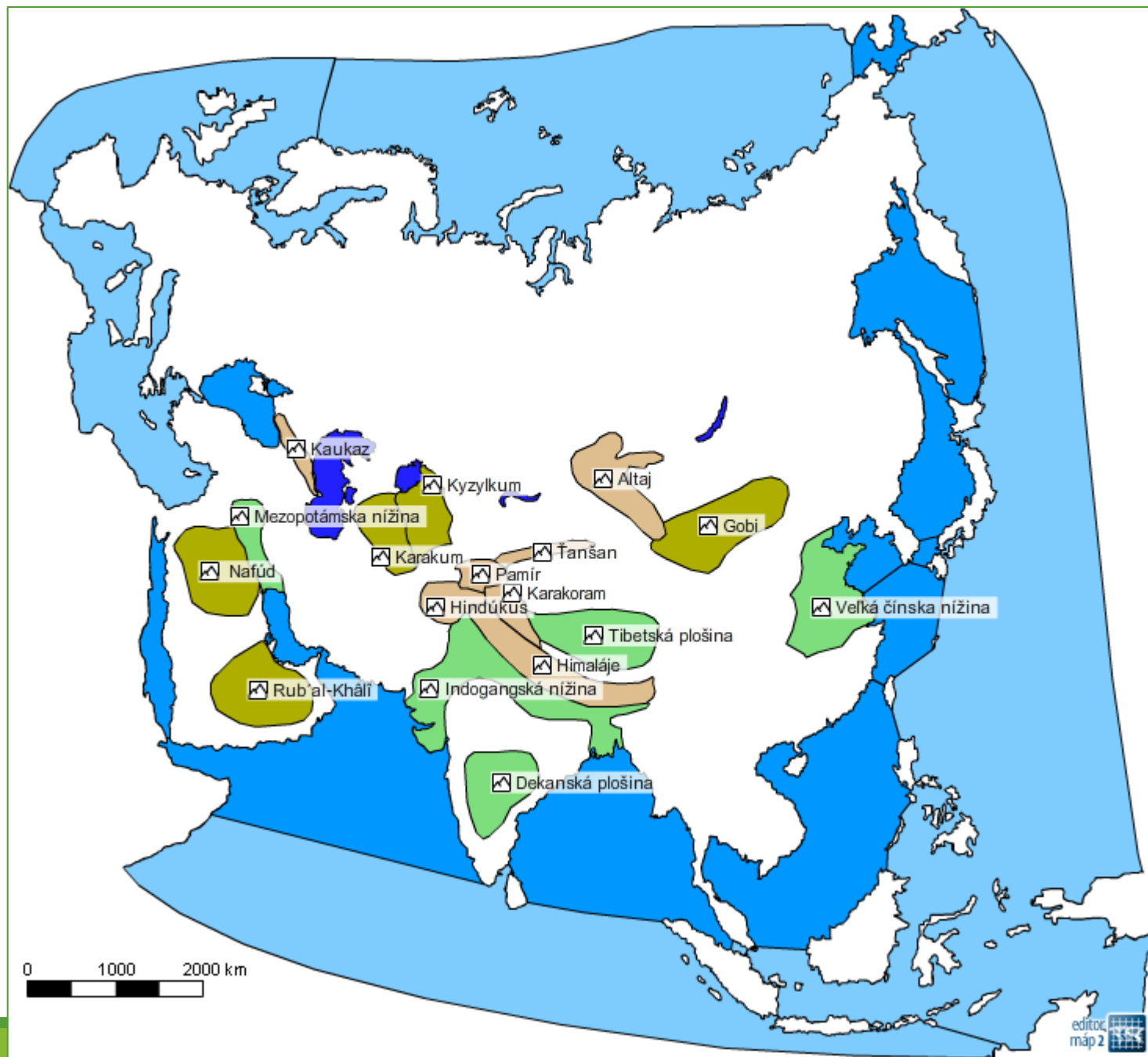

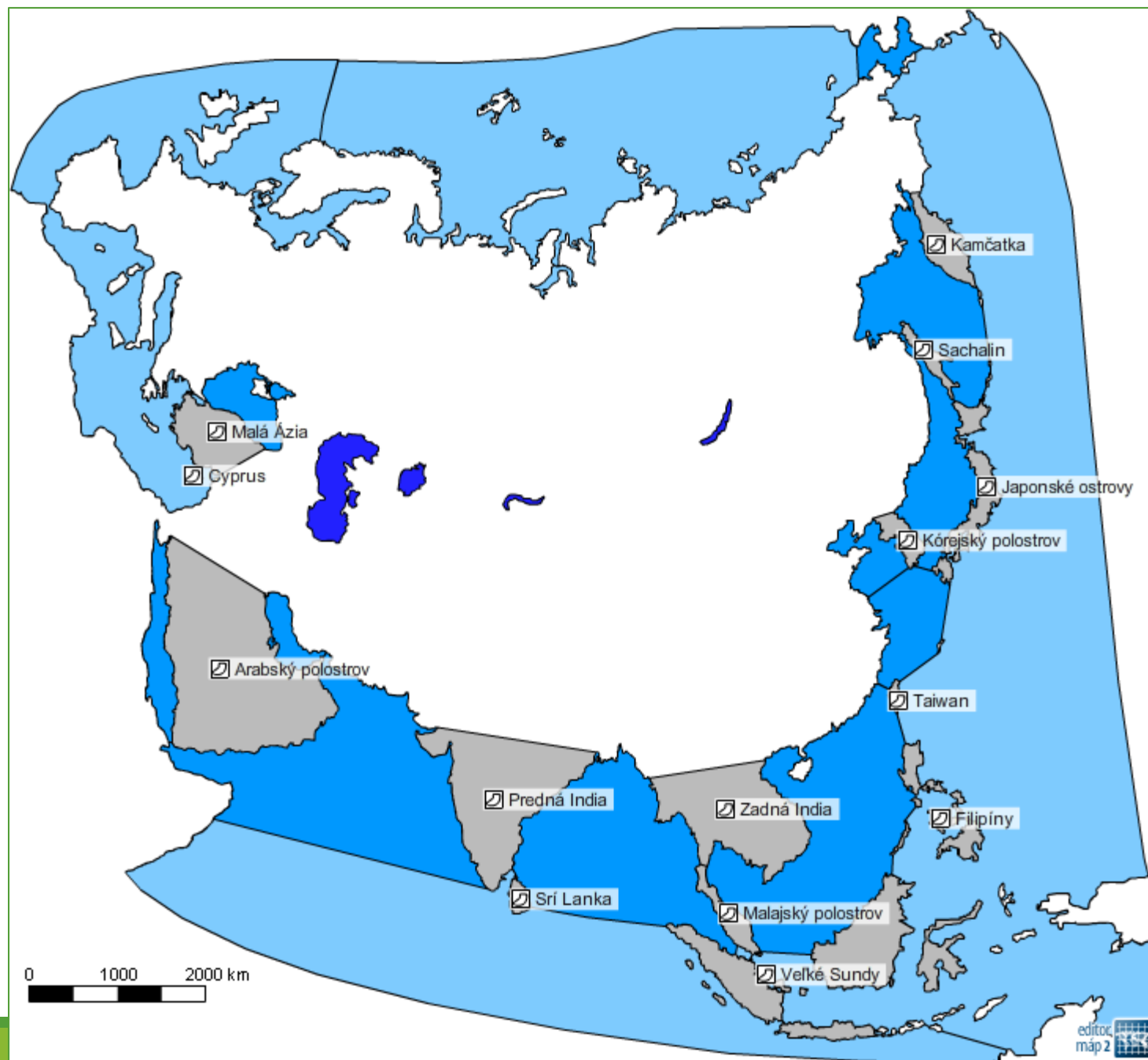
Gobi

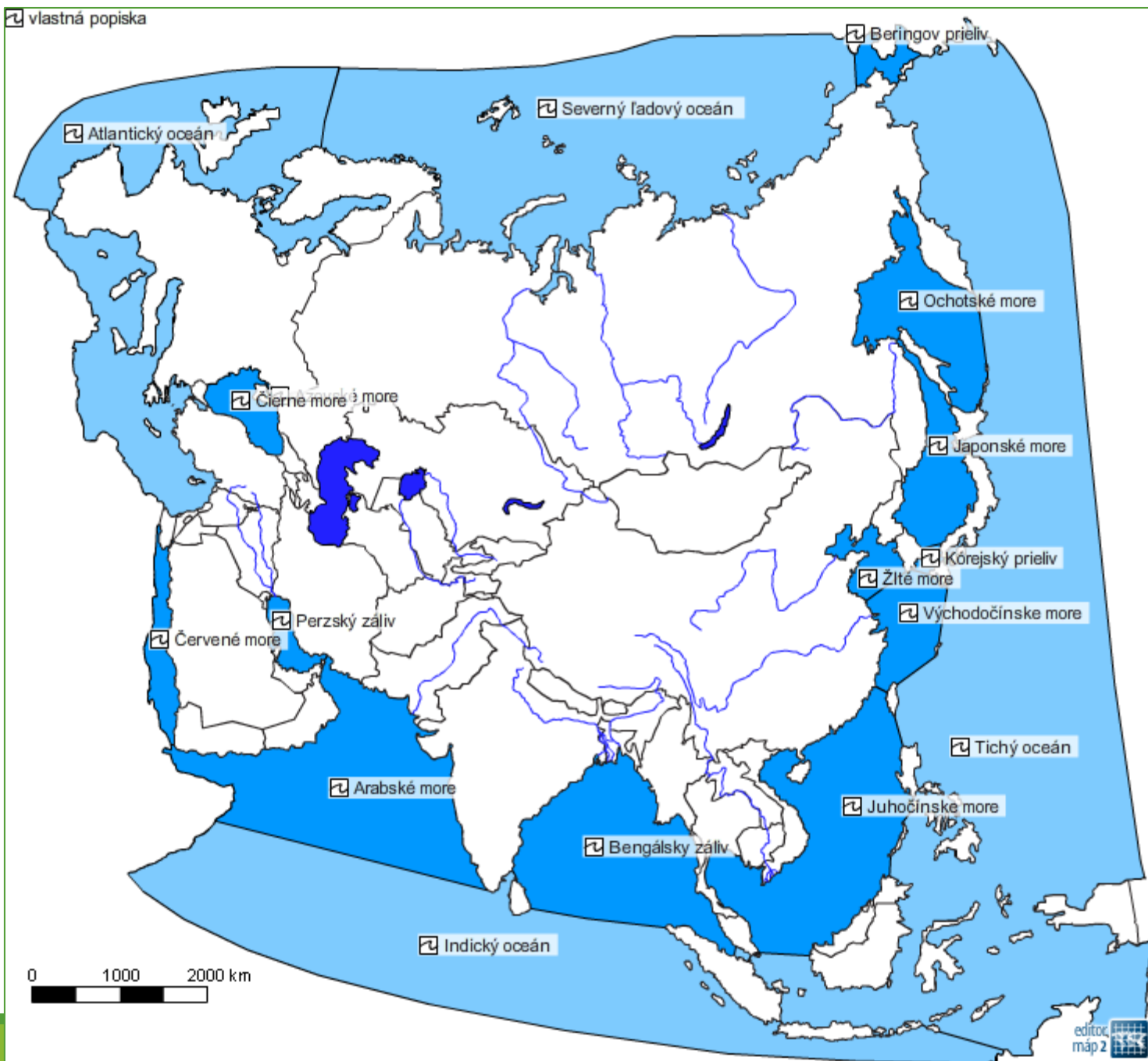

Rúb al Chalí

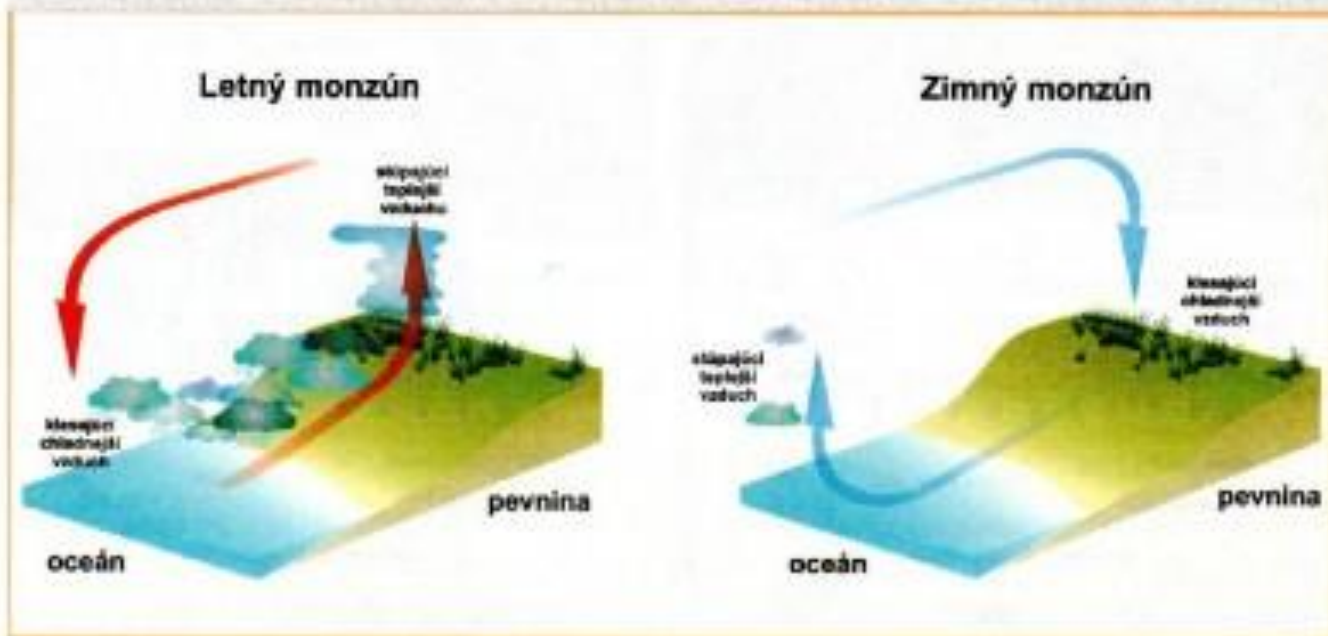

ÁZIA

Podnebie

- všetky klimatické pásma (od polárneho a subpolárneho, cez mierne až po subtropické a tropické)
- väčšina územia - kontinentálny ráz s výraznými teplotnými rozdielmi medzi letom a zimou
- JZ a stredná Ázia – suché horúce podnebie
- J a JV Ázia – monzúnové podnebie so zrážkami v letnom období a s typickými ničivými cyklónmi
- najnižšia teplota nameraná na Sibíri – Ojmjakon (-78°C)
- najvyššia teplota nameraná v Jacobabade v Pakistane (53°C)
- Zrážky nerovnomerné (max. Čerápundží – 11 430 mm., min. Akaba v Jordánsku – 24 mm ročne)
- **tajfún** – tropický cyklón vo východnej a juhovýchodnej Ázii vznikajúci nad susednými morami a ničiaci brehy pevniny

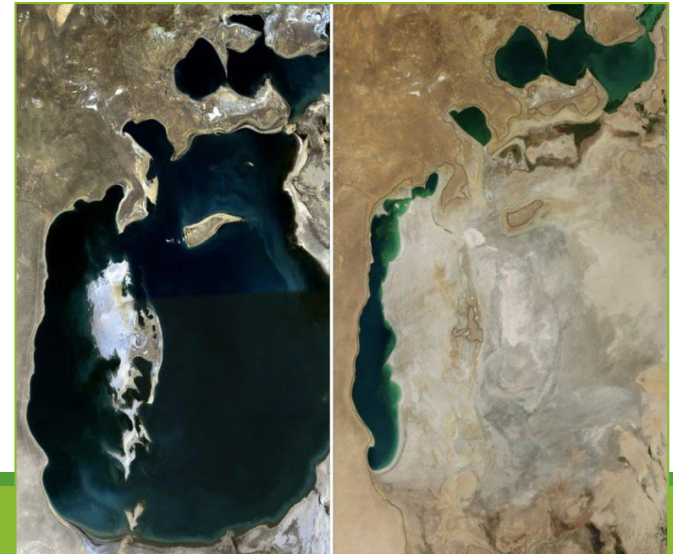
- **letný monzún** – prináša vlahu na pevninu
- **zimný monzún** – nad pevninou malé množstvo zrážok

ÁZIA

Vodstvo

- najvodnatejšie sibírske toky ústiace do Severného ľadového oceánu - Ob, Jenisej, Lena, Jana
- rieky patriace k povodiu Tichého oceánu: Amur, Chuang-che, Jang-c'-ťiang (najdlhšia ázijská, tretia na svete – 6300 km), Si-ťiang, Mekong
- rieky patriace k povodiu Indického oceánu: Brahmaputra, Ganga, Indus, Šatt al-Arab, ktorý je spoločným ústím Eufratu a Tigrisu
- **vádí** – suché koryto v púšti, kadiaľ preteká po výdatných lejakoch veľké množstvo vody a vytvára na krátky čas potok alebo rieku
- najväčšie jazero – Kaspické more
- najhlbšie jazero – Bajkal
- iné jazerá – Aralské jazero (ekologická katastrofa)

ÁZIA

Rastlinstvo

Od severu k juhu sa tu nachádzajú:

- tundra, lesotundra, tajga, zmiešané lesy, opadavé, listnaté lesy, čínsko-japonská podoblasť vŕdzelených rastlín, stredoázijské lesostepi, trávnaté stepi, krovinaté polopúšte, stredomorská vŕdzelená kvetena, púštna podoblasť severoafricko – indická s xerofytnými druhmi.

JV Ázia – polopúšťové trnité riedke lesy, suché opadavé tropické lesy, trávnaté savany, v indomalajskej podoblasti tropický monzúnový les, subtropické pralesy, vŕdzelené tropické dažďové pralesy, mangrovové porasty bažín ai.

ÁZIA

Obyvateľstvo

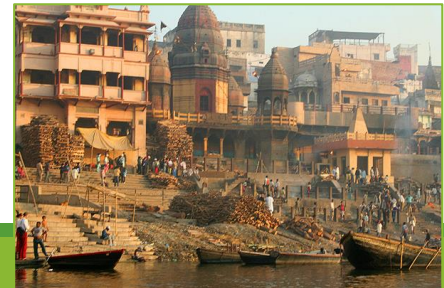
- 4,427 mld. obyvateľov
- hustota obyvateľstva 99,7 obyv./km² (najvyššia hustota – Macao 18473, Hong Kong 6688, najnižšia – Mongolsko 1,7, Kazachstan 5,7)
- najľudnatejšie štáty: Čína, India, Indonézia, Pakistan, Bangladéš, Rusko, Japonsko, Filipíny
- vlny migrácií:
 - Číňania do JV Ázie na ryžové plantáže, do cínových baní
 - Indovia do JV Ázie a britských kolónií v J. Amerike
 - migrácie medzi Indiou a Pakistanom, Izraelom a susednými krajinami a i.
 - sídla: Tokio (33,8 mil.) , Soul (23,8 mil.), Mumbai, Dillí, Manila, Jakarta

ÁZIA

Obyvateľstvo

- islám (JZ, šíti a suniti, Mekka, Medína, Indonézia – najväčší islamský štát sveta)
- kresťanstvo – Izrael, Filipíny (najväčšia kresťanská krajina v Ázii)
- ortodoxní kresťania (Cyprus, Libanon, Izrael, Gruzínsko a Arménsko)
- stredná Ázia pod vplyvom sovietskej ideológie – veľa ľudí bez vyznania
- hinduizmus – J Ázia
- budhizmus – JV Ázia
- konfucionizmus, šintoizmus, taoizmus

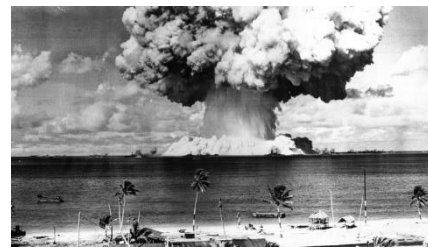

ÁZIA

Ekonomika

- výrazná regionálna diferenciácia, najrýchlejšie rastúca ekonomika sveta
- Čína je druhá najväčšia ekonomika sveta (po USA)
- ekonomické vzostupy po 2. svetovej vojne:
 - Japonsko – „Hospodársky zázrak“
 - Kórea – „Zázrak na rieke Han“
 - Čína – „Ekonomický boom“
 - Ázijské tigre - Taiwan, Singapur, Hongkong, Thajsko, Malajzia
 - Ropné štáty Blízkeho východu - Saudská Arábia, Katar, Spojené arabské emiráty, Bahrajn, Irán, Kuvajt a Omán
- vysoká produkcia a proexportná politika finálnych výrobkov
- **integračné zoskupenia:** Ázijsko – pacifická hospodárska spolupráca (APEC), Združenie krajín juhovýchodnej Ázie (ASEAN), Ázijsko – pacifická obchodná dohoda (APTA), Organizácia arabských krajín vyvážajúcich ropu (OPEC), Liga arabských štátov, Juhoázijské zoskupenie pre regionálnu spoluprácu (SAARC) a.

ÁZIA

História

3000 - 2700 pr. Kr. obdobie najstarších **sumerských štátov** v Mezopotámii

2000 pr. Kr. vznik prvých **čínskych štátnych útvarov** v povodí rieky Chuang – che

550 - 480 pr. Kr. v Indii žil **Budha**, zakladateľ budhizmu, v Číne **Konfucius**

120 pr. Kr. otvorenie **Hodvábnej cesty** spájajúcej Čínu s krajinami Stredomoria

622 zakladateľ islámu Muhammad, ušiel z Mekky do Mediny – **začiatok islámskeho letopočtu** (hidžra)

1206 – 1227 vládol mongolský chán Temüdžin (**Džingischán**) – ovládol oblasti severnej Číny a severnej Eurázie

1498 portugalský moreplavec **Vasco da Gama** pristál na indickom pobreží – dokončil oboplávanie Afriky a spojil Európu s južnou Áziou

1521 pri prvej ceste okolo sveta objavil portugalský moreplavec **Fernão Magalhães Filipíny**

1911 vyhlásenie **Čínskej republiky** – zánik cisárstva

1941 (7. 12.) útok Japoncov na **Pearl Harbor** na Havajských ostrovoch – začiatok americko-japonskej vojny

1945 **Hirošima, Nagasaki**

2001 vojna v Afganistane – **pád Talibanu**

Krajiny

1.	Afganistan	11.	India	21.	KĽDR	31.	Saudská Arábia
2.	Bahrajn	12.	Indonézia	22.	Kuvajt	32.	Singapur
3.	Bangladéš	13.	Irak	23.	Laos	33.	Spojené arabské emiráty
4.	Barma	14.	Irán	24.	Libanon	34.	Srí Lanka
5.	Bhután	15.	Izrael	25.	Malajzia	35.	Sýria
6.	Brunej	16.	Japonsko	26.	Maledivy	36.	Thajsko
7.	Cyprus	17.	Jordánsko	27.	Mongolsko	37.	Turecko
8.	Čína	18.	Južná Kórea	28.	Nepál	38.	Vietnam
9.	Jemen	19.	Kambodža	29.	Omán		
10.	Filipíny	20.	Katar	30.	Pakistan		